Vogelwerkgroep De Kempen

Uitgave VWG De Kempen
oktober 2026

Broedvogels van de Visvijvers Valkenswaard ten westen van de Tongelreep in 2026

Inventarisatie uitgevoerd voor Brabants Landschap

Jack Bos & Tom Heijnen

Voorkant: de Visvijvers Valkenswaard in de ochtend, 27 april 2026

Broedvogels van de Visvijvers Valkenswaard ten westen van de Tongelreep in 2026

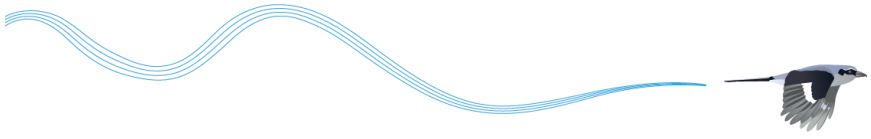
Inventarisatie uitgevoerd voor Brabants Landschap

Veldwerk: Harold Bierens, Jack Bos, Maarten-Jan van den Braak, Wim Deeben, Geurt Jan van Ek, Tom Heijnen, Jan Kolsters, Peter Simon, Mark Sloendregt & Pieter Wouters

Opdrachtgever: Brabants Landschap

Vogelwerkgroep De Kempen
Oktober 2026

vwgdekempen@gmail.com | www.vwgdekempen.nl

INHOUDSOPGAVE

1. Inleiding 5
   1.1 Aanleiding 5
   1.2 Doel 5
2. Gebiedsbeschrijving 6
   2.1 Ligging en overzicht 6
   2.2 Vijvers 6
   2.3 Riet en moeras 7
   2.4 Bos 7
   2.5 Tongelreep 8
3. Werkwijze 9
   3.1 Methode van inventariseren en interpreteren 9
   3.2 De inventarisatie in 2026 9
   3.3 Kanttekeningen 11
4. Resultaten van de inventarisatie 13
   4.1 Broedvogels (selectie telsoorten) 13
   4.2 Enkele overige broedvogels 15
   4.3 Enkele niet-broedvogels 16
   4.4 Zoogdieren 16
5. Bespreking van de resultaten 17
   5.1 Aantalsontwikkeling 17
   5.2 Rode Lijstsoorten 17
   5.3 Exoten 18

Geraadpleegde literatuur 19

Foto's zijn van de tweede auteur en op de visvijvers gemaakt.

1. INLEIDING

1.1 Aanleiding

In 2026 heeft Vogelwerkgroep De Kempen voor de zesde keer de visvijvers ten westen van de Tongelreep op broedvogels geïnventariseerd, na eerdere inventarisaties in 2003 (Kolsters 2004), 2005 (Kolsters & Wouters 2006, samen met IVN Valkenswaard), 2017 (de Veer & Kolsters 2017), 2020 (Heijnen & Kolsters 2021) en 2023 (Heijnen 2023a,b). De eerste keer, in 2003, deden we dat op verzoek van Waterschap De Dommel. Het Waterschap was samen met gemeente Valkenswaard en natuurbeherende instanties bezig met het voorbereiden van de herinrichting van het beekdal van de Tongelreep tussen Driebruggen en Achtereind. Vanaf 2017 doen we de inventarisaties op verzoek van Brabants Landschap.

1.2 Doel

De broedvogelinventarisaties zijn voor Brabants Landschap zeer waardevol. Ze geven niet alleen inzicht in welke soorten er dat jaar gebroed hebben maar ook hoe deze soorten zich van jaar tot jaar ontwikkelen. Het gebied is zeer gevarieerd, met grote oppervlakten open water, brede rietkragen, verschillende natte bostypen en kleinschalig gemaaid hooi- en rietland. Voor verschillende soortgroepen geeft dit een hoge natuurwaarde waarbij de water- en moerasvogels er wat soorten en diversiteit betreft met kop en schouders bovenuit springen. Voor Brabants Landschap is dat de reden om het beheer met name af te stemmen op deze soortgroep (zie ook tabel, naar Jeurissen 2019).

De inventarisatiegegevens geven een goed beeld van de aantallen territoria en hun verspreiding in het gebied. De reeks van zes inventarisatiejaren geeft bovendien een beeld van de aantalsontwikkeling, al zit er wel een groot onderzoeksgat tussen 2005 en 2017.

In tegenstelling tot voorgaande jaren werden in 2026 niet alle maar een *selectie* van vogelsoorten in kaart gebracht.

Doelen van Brabants Landschap voor terreintypen die in het onderzochte gebied voorkomen.

Terreintype	Doelen van Brabants Landschap
Landschapsschaal	• Behouden en ontwikkelen natuurlijk beekdal met overgangen naar de dekzandgronden. • Opheffen van bestaande migratiebarrières, realiseren van ecologische uitwisselingsmogelijkheden tussen het landgoed en andere natuurgebieden.
Open water en moerasachtige terreinen	• Behouden van botanische waarde van zwak gebufferde vennen. • Behoud vijvercomplex met water aan- en afvoersysteem met een zo natuurlijk mogelijk waterpeilregiem en beheer op basis van ecologische waarde en potenties. • Behouden rijkdom en diversiteit van de voorkomende (avi)fauna van het visvijvercomplex. In het bijzonder ten aanzien van de soorten van open water, riet en moeras.
Graslanden en akkers	• Behouden en ontwikkelen van ecologische waarde
Bos	• Behouden en versterken structuur, en doorbreken monocultuur bossen, door middel van natuurlijke verjonging van inheemse loofboomsoorten.

2. GEBIEDSBESCHRIJVING

2.1 Ligging en overzicht

Het getelde gebied omvat de visvijvers te Valkenswaard ten westen van de Tongelreep (figuur 1). De getelde oppervlakte is 78.3 ha. waarvan 50% bestaat uit open water, 30% uit riet en moeras, 14% uit bos en 6% uit grasland. Om de twee grote zuidelijke vijvers loopt een wandelroute terwijl de overige vijvers (inclusief de vijvers ten oosten van de Tongelreep) niet toegankelijk zijn.
De westelijke vijvers vormen samen met de oostelijke vijvers de Visvijvers Valkenswaard. De visvijvers maken deel uit van het 1500 ha. grote natuurgebied Valkenhorst dat in eigendom en beheer is bij Brabants Landschap (Jeurissen 2019). Het grootste deel van Valkenhorst behoort tot het Natura2000-gebied Leenderbos, Groote Heide & De Plateaux (Provincie Noord-Brabant 2017).

2.2 Vijvers

De tien vijvers van de voormalige kweekvijvers zijn voedselrijk en onderling gescheiden door dijkjes van enkele meters breed die begroeid zijn met wilgenstruikjes, eik, berk, en els en een ondergroei die hoofdzakelijk uit grassen bestaat.
De waterstand kan per vijver nauwkeurig geregeld worden. De aanvoersloot die alle vijvers voedt is een aftakking van de Tongelreep stroomopwaarts ter hoogte van Driebruggen. De aanvoersloot heeft een kleiner verval dan de Tongelreep waardoor die ter hoogte van de vijvers een hogere waterstand heeft dan de vijvers zelf waardoor water in de vijvers gelaten kan worden. De vijvers liggen op hun beurt weer wat hoger dan de naastgelegen Tongelreep zodat de vijvers ook kunnen afwateren.

Ligging en begrenzing van het onderzochte gebied.

Deze infrastructuur is vroeger voor de viskweek aangelegd en intact gelaten. Groot voordeel is dat de vijvers ook in droge zomers op peil gehouden kunnen worden.

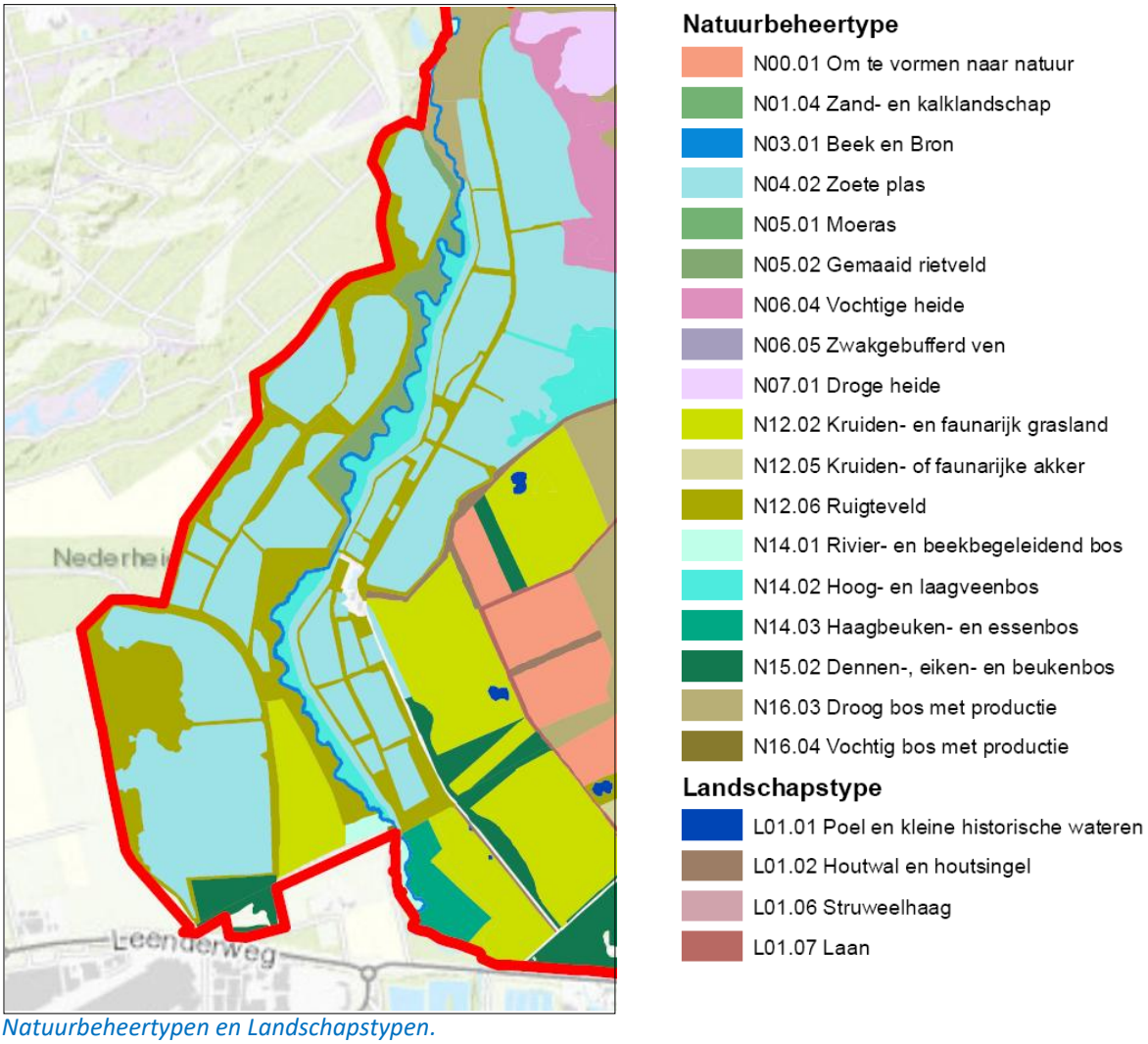
2.3 Riet en moeras

De vijvers hebben allemaal een flinke rietkraag die voor grootste deel in het water staat. Tussen en bij het riet komen allerlei planten van voedselrijke milieus tot ontwikkeling waaronder lisdodde die op veel plekken aan het oprukken is. Met name langs de meanderende Tongelreep zijn (kleine) stukjes moeras te vinden.

Lisdodde is de plek van riet aan het innemen. Vraat van riet vanaf het open water door Grauwe Ganzen speelt daarbij vermoedelijk een rol.

2.4 Bos

Het beekbegeleidende bos langs de Tongelreep valt onder het beheertype “Hoog- en laagveenbos“. Dit bos heeft een voedselrijk karakter. Bij hoogwater in de beek kunnen delen van dit bos periodiek onderwater staan. Hierdoor is er een mozaïek van Elzen- en Wilgenstruweel ontstaan. De delen die langduriger onder water staan hebben een meer open karakter met begroeiing van Riet en zeggen. De hoofdboomsoort in een beekbegeleidend bos is vaak Zwarte els. Dit is voor het merendeel van het bos langs de Tongelreep echter nog niet het geval. Populieren zijn nu nog prominent aanwezig met Boswilg als laag daaronder. Het meest noordelijk gelegen gedeelte van het beekbegeleidende bos op de visvijvers is in dit opzicht het beste ontwikkeld met zelfs een groeiplaats van Dotterbloemen.

Natuurbeheertypen en Landschapstypen.

De populieren die in het verleden langs de Tongelreep zijn aangepland, zijn beeldbepalend. Ze bevinden zich nu in de aftakelingsfase en bevatten veel holtes die belangrijk zijn voor allerlei holenbroeders.

2.5 Tongelreep

De Tongelreep ontspringt in België in de omgeving van Neerpelt en komt bij Eindhoven samen met de Dommel. Eeuwenlang zijn wijzigingen aan de beek uitgevoerd en al eind 19e eeuw werd het gedeelte ter hoogte van Valkenswaard, Leenderbos en bij de Achelse Kluis rechtgetrokken. Tijdens de ruilverkaveling Schaft, die begin jaren tachtig van de vorige eeuw werd uitgevoerd, is een deel van de Tongelreep genormaliseerd en voorzien van stuwen.

Sinds eind vorige eeuw wordt gewerkt aan het herstellen van de beek waarbij meanders worden gecreëerd en veel van de aanpalende percelen tot natuurgebied worden omgevormd. Ter hoogte van de visvijvers vond dit plaats in 2005 en 2006. Waterschap De Dommel, gemeente Valkenswaard, Brabants Landschap en Staatsbosbeheer hebben er voor gekozen om de geschiedenis van de viskwekerij zichtbaar te houden, naast het realiseren van de functie waternatuur.
De natuurlijke loop van de Tongelreep is hersteld en bij de stuw Driebruggen is een vistrap aangelegd zodat vissen de stuw kunnen passeren. Ten zuiden van de Leenderweg (Valkenswaardseweg) zijn vijf vijvers aangelegd waarvan vier ingericht voor waterberging en de vijfde als rietzuiverings-moeras.

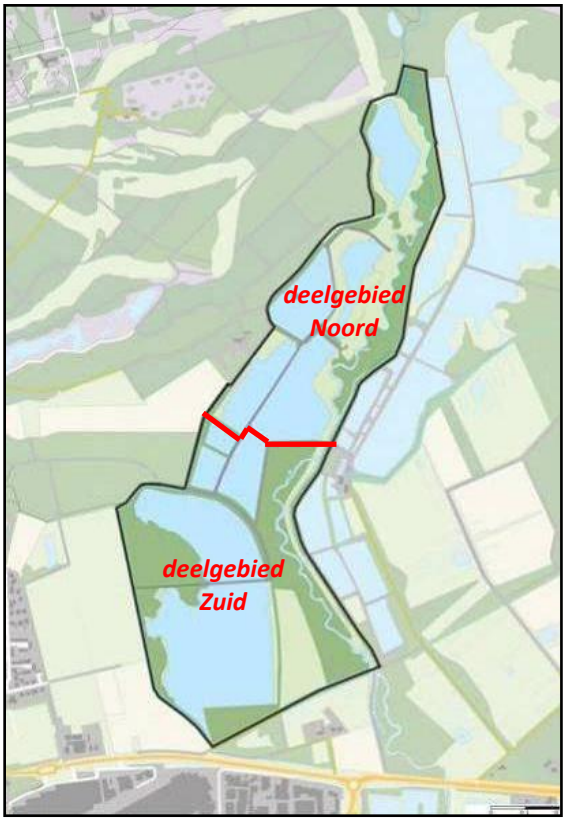
Overzichtskaart herinrichting beekdal Tongelreep. Paarse streepjes geven de begrenzing van het projectgebied aan (bron: www.dommel.nl/tongelreep).

3. WERKWIJZE

3.1 Methode van inventariseren en interpreteren

In de voorgaande jaren werden de richtlijnen van de uitgebreide kartering van alle soorten gevolgd (BMP-A). In 2026 is gekozen voor een beperkte broedvogelinventarisatie, d.w.z. minder bezoeken en minder soorten. De reden hiervoor is dat VWG De Kempen minder tijd beschikbaar had voor de inventarisatie. We lichten hieronder de belangrijkste punten toe.

Het gebied werd systematisch doorkruist en de route was zodanig dat er wat gehoor-afstand betreft geen 'dode hoeken' waren, rekening houdend met de soorten die in 2026 op de tellijst stonden. Dit week af van voorgaande inventarisaties omdat toen alle soorten werden onderzocht waardoor er een fijnmaziger route nodig was.

De twee deelgebieden.

Gewoonlijk werd per bezoek één deelgebied gedaan, noord of zuid. Per deelgebied waren er drie startpunten en steeds werd op een ander punt met een inventarisatieronde gestart. Vogelsoorten hebben 's ochtends een zangpiek (wanneer de meeste zingen) en die is per soort anders. Met afwisselend starten werd voorkomen dat steeds hetzelfde stukje heel vroeg in de ochtend werd geteld en een ander stukje altijd later.

De BMP-methode bestaat uit soortspecifieke richtlijnen voor noteren en interpreteren van waarnemingen (zoals: welk gedrag wijst op een territorium) en richtlijnen voor het onderkennen van territoria. De gegevens werden op een tablet ingevoerd in het programma Avimap waarmee na afloop van iedere telling met een druk op de knop alles naar de database van Sovon werd gestuurd. Tussentijds en na afloop van het telseizoen was het clusteren en interpreteren van de gegevens snel en eenvoudig omdat een ander Sovon programma, Autocluster, dat volautomatisch doet (van Dijk et al. 2013).

3.2 De inventarisatie in 2026

Soorten

De volgende soorten werden geselecteerd voor de broedvogelinventarisatie in 2026:

De soorten die in 2026 geïnventariseerd werden.

BMP-Z soorten:	
Grote Canadese Gans	Draaihals
Dodaars	Middelste Bonte Specht
Geoorde Fuut	Zwarte Specht
Roerdomp	Grauwe Klauwier
Woudaap	Raaf
Blauwe Reiger	Boomleeuwerik
Wespendief	Grote Karekiet
Boomvalk	Rietzanger
Kleine Plevier	Cetti's Zanger
Houtsnip	Snor
Oehoe	Blauwborst
Nachtzwaluw	Roodborsttapuit
IJsvogel	Grote Gele Kwikstaart
Extra soorten:	
Slobeend	Sprinkhaanzanger
Kokmeeuw	Fitis
Boompieper	Geelgors

Overzicht van de inventarisatiebezoeken in 2026. De 6 vroege ochtend bezoekrondes waarbij het volledige deelgebied op alle telsoorten werden onderzocht zijn afwisselend groen en roze gekleurd. Bij Noord en Zuid: X = volledige deelgebied geteld, g = gedeelte van deelgebied geteld.

Datum	Begintijd	Eindtijd	Tijdbesteding (uu:mm)	Noord	Zuid	Bijzonderheden	Telomstandigheden
9-3	6:53	8:01	01:08		g	terreinverkenning	
9-3	7:03	8:24	01:21	g		terreinverkenning	
9-3	8:16	11:10	02:54	g		terreinverkenning	
15-3	6:35	9:00	02:25	X			goed
24-3	6:02	8:44	02:42		X		goed
5-4	6:30	10:25	03:55		X		redelijk
7-4	6:31	9:14	02:43	X			
12-4	7:10	8:54	01:44		X		goed
15-4	10:41	13:18	02:37		g		
18-4	5:52	9:29	03:37	X			
22-4	20:30	22:03	01:33	g		schemervogels	goed
22-4	20:37	21:58	01:21		g	schemervogels	goed
27-4	5:20	7:55	02:35	X			goed
27-4	5:27	9:58	04:31		X		goed
1-5	20:52	23:38	02:46	g		schemervogels	goed
7-5	5:40	8:12	02:32		X		
12-5	5:26	8:54	03:28	X			redelijk
24-5	5:03	7:50	02:47		X		
27-5	21:12	22:35	01:23		g	schemervogels	goed
27-5	21:13	22:18	01:05	g		schemervogels	goed
31-5	4:33	7:50	03:17	X			goed
10-6	14:36	15:53	01:17		g		
22-6	22:11	23:40	01:29	g		schemervogels	goed
22-6	22:23	23:39	01:16		g	schemervogels	goed
9-7	11:35	13:30	01:55		g		
12-7	21:44	22:46	01:02	g		schemervogels	goed
12-7	22:00	23:00	01:00		g	schemervogels	goed
25-7	8:22	13:49	05:27		g	Wespendief/Boomvalk	goed
			65:50				

Bezoekintensiteit in de zes onderzoeksjaren. Aantal telrondes betreft alleen de gebiedsdekkende vroege ochtendbezoeken.

Jaar	Aantal telrondes	Inventarisatieduur in uren			Inventarisatieduur in minuten per ha.		
		Vaste rondes	Overige bezoeken	Totaal	Vaste rondes	Overige bezoeken	Totaal
2003	9	42 uur	10 uur	52 uur	32 min/ha	7 min/ha	40 min/ha
2005	9	45 uur	3 uur	48 uur	34 min/ha	2 min/ha	36 min/ha
2017	9	67 uur	34 uur	102 uur	51 min/ha	26 min/ha	78 min/ha
2020	9	72 uur	48 uur	120 uur	55 min/ha	36 min/ha	92 min/ha
2023	9	71 uur	5 uur	76 uur	55 min/ha	4 min/ha	59 min/ha
2026	6	36 uur	30 uur	66 uur	28 min/ha	23 min/ha	50 min/ha

BMP-Z soorten zijn soorten die op de Sovon-lijst van zeldzame broedvogelsoorten staan (Vergeet et al. 2023). Extra soorten zijn soorten die we hebben toegevoegd omdat ze én met zes bezoekrondes en een minder fijnmazige doorkruising van het gebied goed in kaart te brengen zijn en ons interessant leken om mee te nemen.

Inventarisatiebezoeken

De kern van de inventarisatie bestond uit 6 vroege ochtend bezoekrondes, verdeeld over 12 inventarisatiebezoeken i.v.m. de twee deelgebieden. Daarnaast waren er vier bezoekrondes met het oog op soorten die in de avondschemer en begin van de nacht actief zijn plus nog enkele losse bezoeken.

Bezoekintensiteit

De totale bezoekintensiteit (som van bestede tijd over alle bezoeken) was in 2026 66 uur (50 min./ ha), waarvan 4 uur (3 min/ha) in de avonduren. Een reguliere bezoekronde (twee bezoeken samen waarbij het volledige gebied op alle soorten werd geteld) nam gemiddeld 6:03 uur in beslag.

3.3 Kanttekeningen

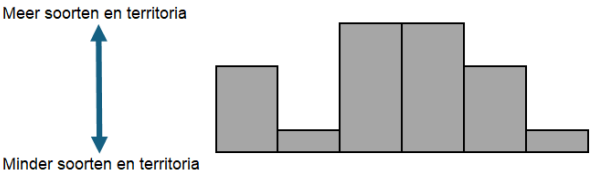
Vergelijkbaarheid van de onderzoeksjaren

De bezoekintensiteit van de vaste telrondes was in 2017, 2020 en 2023 zeer vergelijkbaar maar wel aanzienlijk groter dan in 2003, 2005 en 2026. In 2017, 2020 en 2026 waren er aanzienlijk meer overige bezoeken. In 2005, 2023 en 2026 werden er geen 'waadpak-sessies' voor het in kaart brengen van Kleine Karekieten en andere rietzangers gehouden.

In 2005 was het inventarisatieteam minder ervaren, wat zijn weerslag had op het geregistreerde aantal soorten en territoria. In 2003 en 2005 werd een strook naaldbos aan de noordwestkant van het gebied ter grootte van 9,6 ha. meegenomen in de inventarisatie en niet in 2017 en daarna.

In de figuur hierna zijn de verschillen samengevat. De verwachte invloed van de verschillen op het aantal territoria en aantal soorten dat geregistreerd werd is schematisch aangegeven. De lagere bezoekintensiteit in 2026 had enerzijds betrekking op minder bezoeken (6 in plaats van 9 in voorgaande jaren) en anderzijds op een grofmaziger route omdat dit voldoende was voor de telsoorten. Dat laatste verklaart waarom de gemiddelde inventarisatieduur per telronde lager was dan in 2017, 2020 en 2023. De bestede tijd aan overige bezoeken, speciaal ten behoeve van schemervogels, lag in dezelfde ordegrootte als in 2017 en 2020 en was beduidend hoger dan in 2003, 2005 en 2023.

	Verschil in bezoekintensiteit	2003	2005	2017	2020	2023	2026
Meer soorten en territoria	Inventarisatie extra 9,6 ha naaldbos	X	X				
	Waadpaksessie Karekieten / Rietzangers	X		X	X		
	Grotere bezoekintensiteit			X	X	X	
	Meer overige bezoeken			X	X		X
Minder soorten en territoria	Minder ervaren team		X				
	Lagere bezoekintensiteit (beperkte soorten)						X

Overzicht van de inventarisatieverschillen in de periode 2003-2026. De verwachte invloed van deze verschillen op het geregistreerd aantal soorten en territoria is in de grafiek weergegeven.

Soorten met een lage trefkans

De kans dat territoria worden geregistreerd hangt niet alleen af van de bezoekintensiteit maar ook van de zgn. trefkans door het jaar heen en over de dag. Sommige vogelsoorten zingen een hele korte periode van het broedseizoen (bijv. Rietzanger) en sommige zijn alleen in de schemering territoriaal (bijv. Woudaap). Ook zijn er soorten die sowieso heel weinig vocaal actief zijn (bijv. Slobeend). De BMP-methode probeert het effect van dergelijke verschillen in trefkans op te vangen door per soort specifieke criteria te gebruiken voor het onderkennen van een territorium. Desondanks heeft een lage trefkans een negatief effect op de vergelijkbaarheid van

aantallen tussen gebieden en tussen jaren omdat toevalsfactoren naar verhouding een grotere invloed hebben.

De laatste jaren telt ook de toenemende leeftijd van de inventariseerders en de daarmee afnemende capaciteiten van het gehoor mee. Vooral soorten die hoge geluiden produceren zullen in toenemende mate worden gemist. In de selectie van telsoorten 2026 zaten overigens geen soorten in dat spectrum.

Soorten met grote territoria

Bepaalde soorten hebben in de broedtijd een groot leefgebied en zijn binnen zo'n gebied heel mobiel. Het kan dan heel makkelijk gebeuren dat zo'n soort (bijv. IJsvogel) aan het begin van een bezoek op locatie x wordt gezien of gehoord, en later in de ochtend 100 meter verder op locatie y. Hoe interpreteer je dit als teller? Zijn het twee verschillende of is het toch dezelfde? Die keuze kan veel invloed hebben op het aantal territoria dat door het programma Autocluster wordt berekend. En als zo'n soort in het gebied ook nog eens schaars is, zoals bij Roerdomp, Zwarte Specht en IJsvogel, dan is het effect naar verhouding groot. We hebben door kritisch naar de stippenkaarten te kijken geprobeerd dergelijke fouten te minimaliseren.

Soorten die zich bij verstoring makkelijk verplaatsen

Tijdens het inventariseren is het niet te voorkomen dat sommige vogels worden verstoord, opvliegen en vervolgens elders (binnen of buiten het inventarisatiegebied) neerstrijken. Met name bij ganzen en eenden gebeurt dat makkelijk. Hierdoor is het lastig om een goed beeld van de werkelijke aantallen te krijgen.

Locatie van stippen

Binnen een verzameling waarnemingen die door Autocluster tot één territorium worden gerekend, plaats Autocluster de territoriumstip ('de stip op de kaart') op de waarneming met de hoogste broedcode. Als er twee of meer waarnemingen zijn met de hoogste broedcode, dan wordt de laatste waarneming gebruikt. De stip staat dus niet in het midden van alle waarnemingen die tot het territorium worden gerekend, en ook niet perse op de plek waar het nest zich waarschijnlijk bevindt. De stip staat bij nestindicatieve waarnemingen uiteraard wel op de juiste plek.
Bij zangvogels met kleine territoria maakt dit alles weinig uit, maar bij vogels met grote territoria kunnen verspreidingskaarten vragen oproepen. Bijv. als twee stippen van een soort vlakbij elkaar staan terwijl je dat niet verwacht, of als de stip op een plek staat die als nestplaats ongeschikt is. Houd er dan rekening mee dat dit kan komen door de manier van toewijzen van de stip door Autocluster.

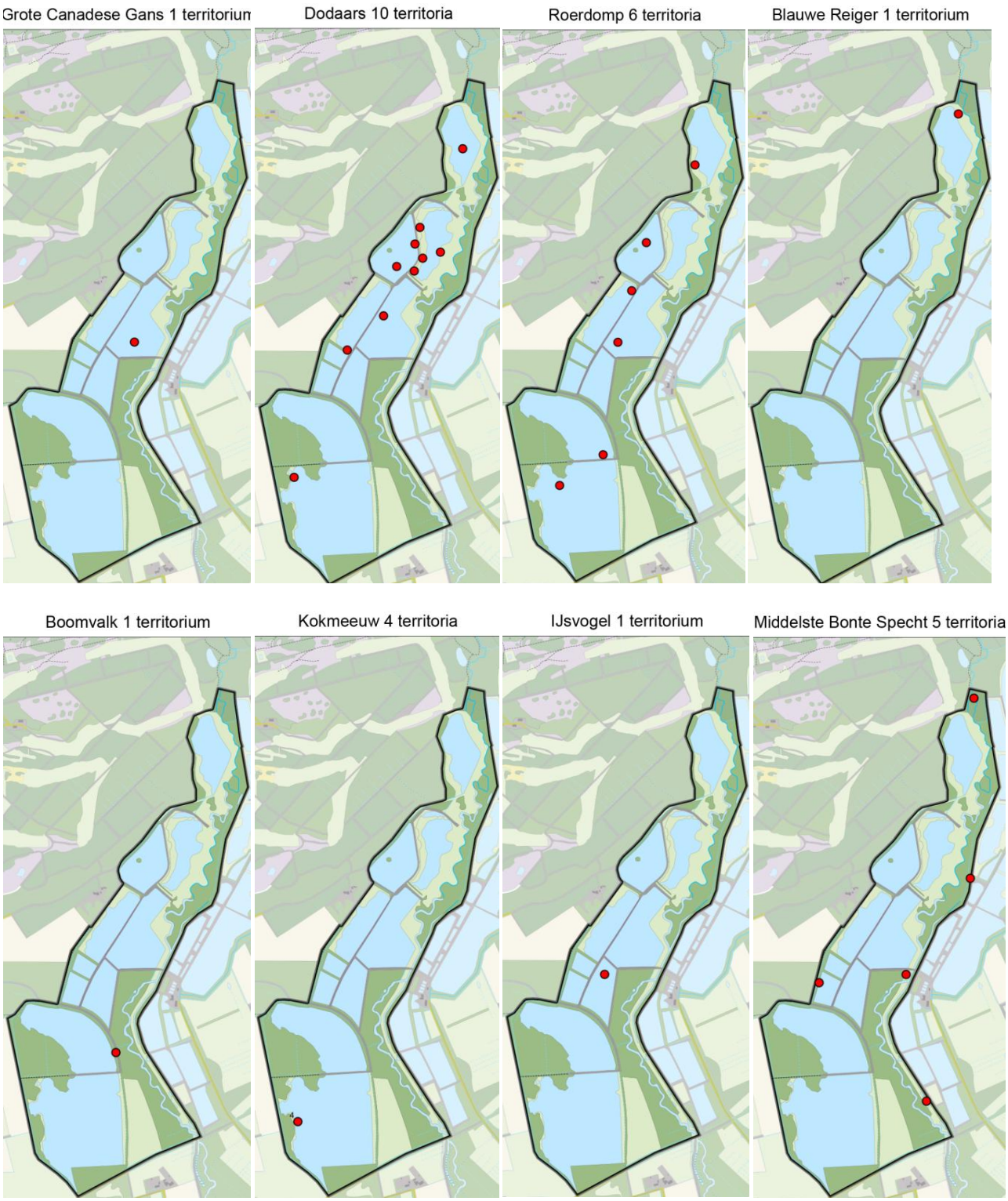

zonsopgang op 27 april 2026

4. RESULTATEN VAN DE INVENTARISATIE

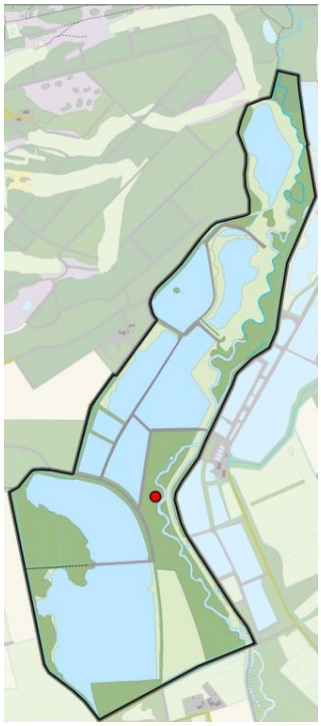
4.1 Broedvogels (selectie telsoorten)

De verspreiding van getelde broedvogels in 2026 is te vinden op verspreidingskaartjes hieronder.

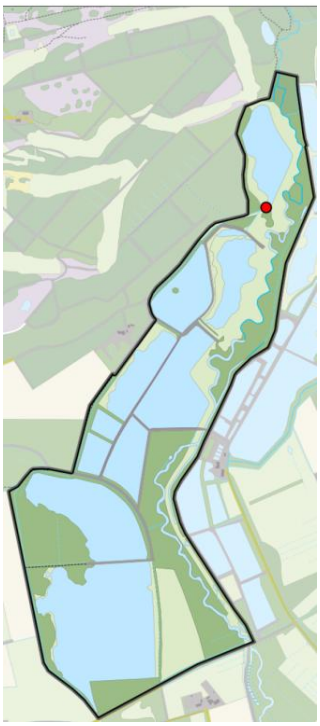

Territoria van getelde broedvogels in 2026.

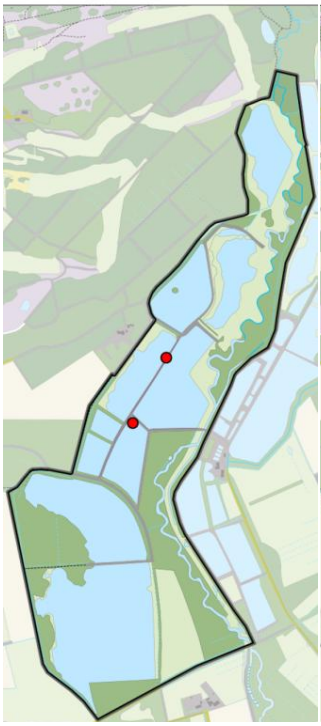
Zwarte Specht 1 territorium

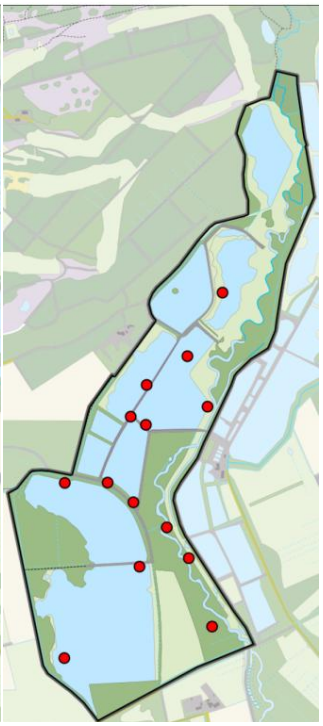
Fitis 1 territorium

Rietzanger 2 territoria

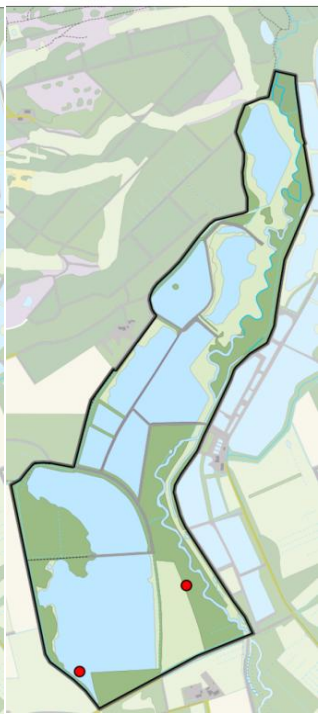
Cetti's Zanger 14 territoria

Blauwborst 1 territorium

Geelgors 2 territoria

Zwarte Specht met voedsel, 27 april 2026.

Territoria van getelde broedvogels in 2026 (vervolg).

Resultaten in de onderzoeksjaren 2003 t/m 2026 van de soorten die in 2026 werden geteld én in tenminste één onderzoeksjaar aanwezig waren. Rechts het aantal onderzoeksjaren waarin de soort aanwezig was (rood = 1-2 jaren, oranje = 3-4 jaren, groen = 5-6 jaren).

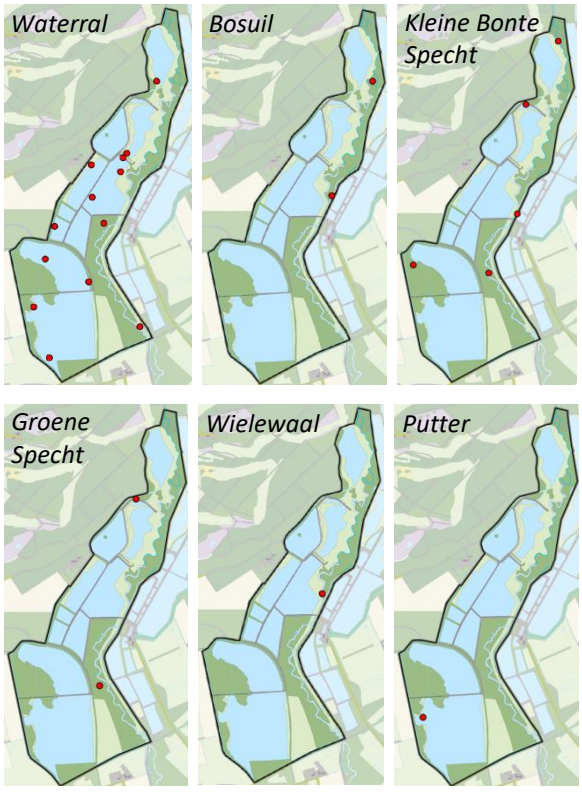
	2003	2005	2017	2020	2023	2026	Aantal onderz.jaren aanwezig 1 2 3 4 5 6
Grote Canadese Gans	0	0	1	0	2	1	
Slobeend	10	2	3	4	1	0	
Dodaars	28	14	9	11	4	10	
Geoorde Fuut	14	3	0	0	0	0	
Roerdomp	1	1	4	4	4	6	
Woudaap	0	0	3	2	0	0	
Blauwe Reiger	0	0	6	1	1	1	
Wespendief	1	0	0	1	1	0	
Boomvalk	0	0	2	1	0	1	
Houtsnip	0	0	0	3	1	0	
Kokmeeuw	0	0	0	2	15	4	
IJsvogel	3	2	3	2	1	1	
Middelste Bonte Specht	0	0	3	2	1	5	
Zwarte Specht	1	0	2	1	2	1	
Fitis	11	19	6	8	5	1	
Grote Karekiet	0	0	0	0	2	0	
Rietzanger	0	1	0	0	2	2	
Cetti's Zanger	0	0	0	0	8	14	
Snor	0	0	0	0	1	0	
Sprinkhaanzanger	1	0	0	2	0	0	
Blauwborst	4	0	5	3	4	1	
Geelgors	0	0	0	2	1	2	
Aantal territoria	**74**	**42**	**47**	**49**	**56**	**50**	
Aantal soorten	**10**	**7**	**12**	**16**	**18**	**14**	

Het aantal territoria per soort dat in de onderzoeksjaren werd vastgesteld is hierboven samengevat. De tabel bevat alleen de soorten die in 2026 op de tellijst stonden. De verspreiding in 2026 is te vinden op verspreidingskaartjes.

4.2 Enkele overige broedvogels

En passant werden onder meer de volgende aantallen territoria geregistreerd, met de kanttekening dat de inventarisatiemethode niet op deze soorten was afgestemd.

Waterral: 13 territoria
Bosuil: 2 territoria
Kleine Bonte Specht: 5 territoria
Groene Specht: 2 territoria
Wielewaal: 1 territorium
Putter: 1 territorium

Territoria van enkele overige broedvogels in 2026.

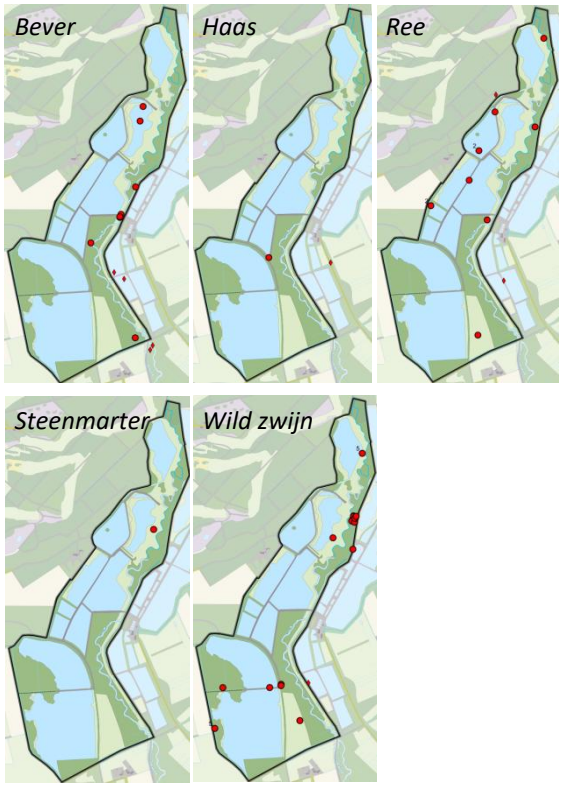
4.3 Enkele niet-broedvogels

Tijdens de inventarisatiebezoeken werden diverse ‘leuke’ doortrekkers en niet in het deelgebied broedende vogels waargenomen:

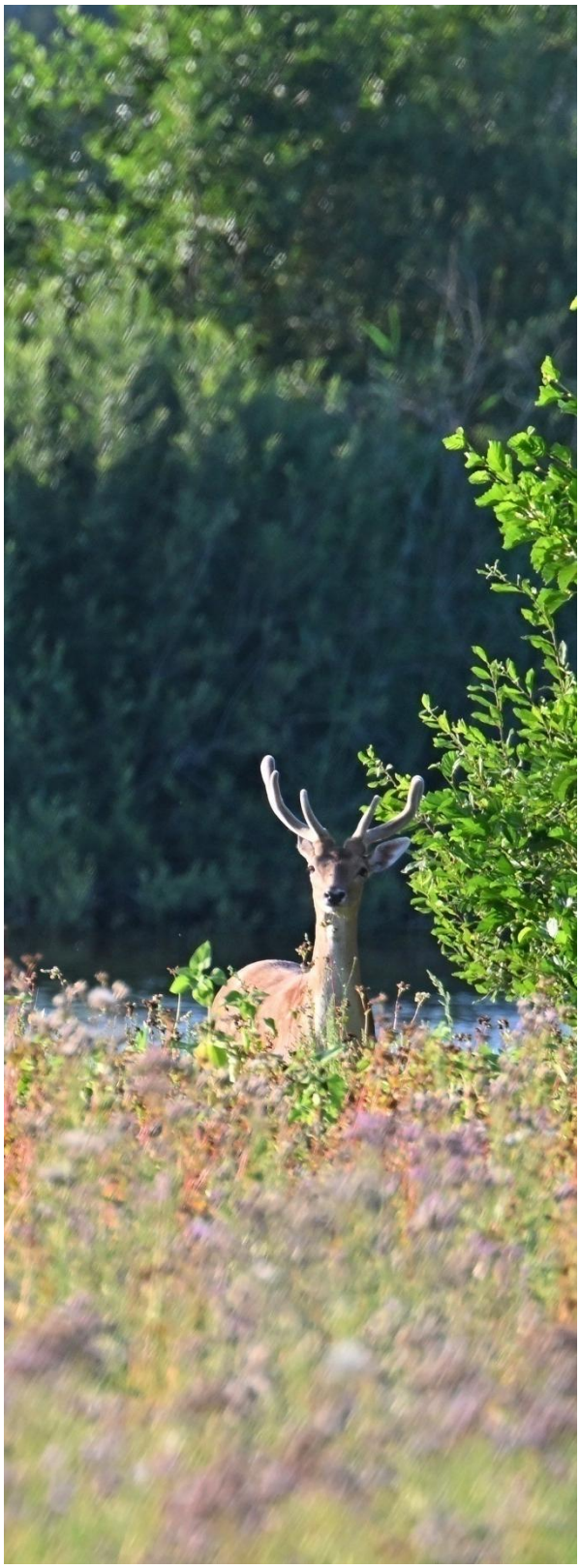
Bergeend: 7 mei 1 ex
Grote Zilverreiger: regelmatig, max. 6 ex
Lepelaar: 24 mei 3 ex, 27 mei 1 ex, 10 juni 9 ex
Wespendief: 25 juli 1 paar o.a. luid roepend
Bruine Kiekendief: 15 april 1 paar
Grauwe Kiekendief: 7 mei 1 man overvliegend
Visarend: 27 april en 1 mei 1 ex
Watersnip: 15 maart en 27 april 1 ex
Bokje: 7 april 2 ex
Witgat: 5 april 1 ex
Oeverloper: 27 april en 12 mei 1 ex
Witwangstern: 22 juni 3 ex
Snor: 12 juli 1 zingend
Raaf: 31 mei 1 ex roepend

4.4 Zoogdieren

Als “bijvangst” zijn ook de waarnemingen van zoogdieren genoteerd. Er was in het gebied een flinke populatie aanwezig van Wilde zwijnen, met tientallen jongen.

Waarnemingen van zoogdieren in 2026. Met een stip zijn waarnemingen binnen de grenzen van het onderzocht gebied aangegeven, en met een klein wiebertje de waarnemingen net daarbuiten.

Damhert op 12 juli 2026 op de oostelijke vijvers

5. BESPREKING VAN DE RESULTATEN

5.1 Aantalsontwikkeling

De ontwikkelingen in de loop van de jaren van de soorten waarvan in 2026 één of meerder territoria zijn vastgesteld, zijn per soort grafisch met een trendlijn weergegeven (zie grafieken op volgende pagina). De trends zijn gegroepeerd in 'afname', 'fluctuerend', 'stabiel' en 'toename'. Vanwege het grote gat tussen 2003-2005 en 2017 zijn de ontwikkelingen alleen weergegeven voor de jaren 2017, 2020, 2023 en 2026 die een gelijk interval hebben van 3 jaar. De aantallen van 2003 en 2005 zijn aan de linkerzijde van de grafieken vermeld.

Het onderscheid tussen de trends is soms wat onduidelijk en daardoor enigszins arbitrair, ook vanwege de lage aantallen. Het algemene beeld laat geen eenduidige ontwikkelingen van de soortgroepen zien. Bij ongeveer een derde is sprake van een afname, bij ongeveer een derde fluctueert het of is het stabiel en iets minder dan een derde neemt het toe.

Daarmee wijkt het niet veel af van de ontwikkelingen bij de oostelijke visvijvers in 2024 (Heijnen 2024). Opvallend is de afname van de Blauwborst terwijl in Nederland de laatste tijd sprake is van een gestage toename. De Fitis nam af zonder herstel wat in lijn is met de ontwikkeling in heel Nederland. Verder valt de duidelijke toename op van Cetti's Zanger en de Middelste Bonte Specht in 2026.

5.2 Rode Lijstsoorten

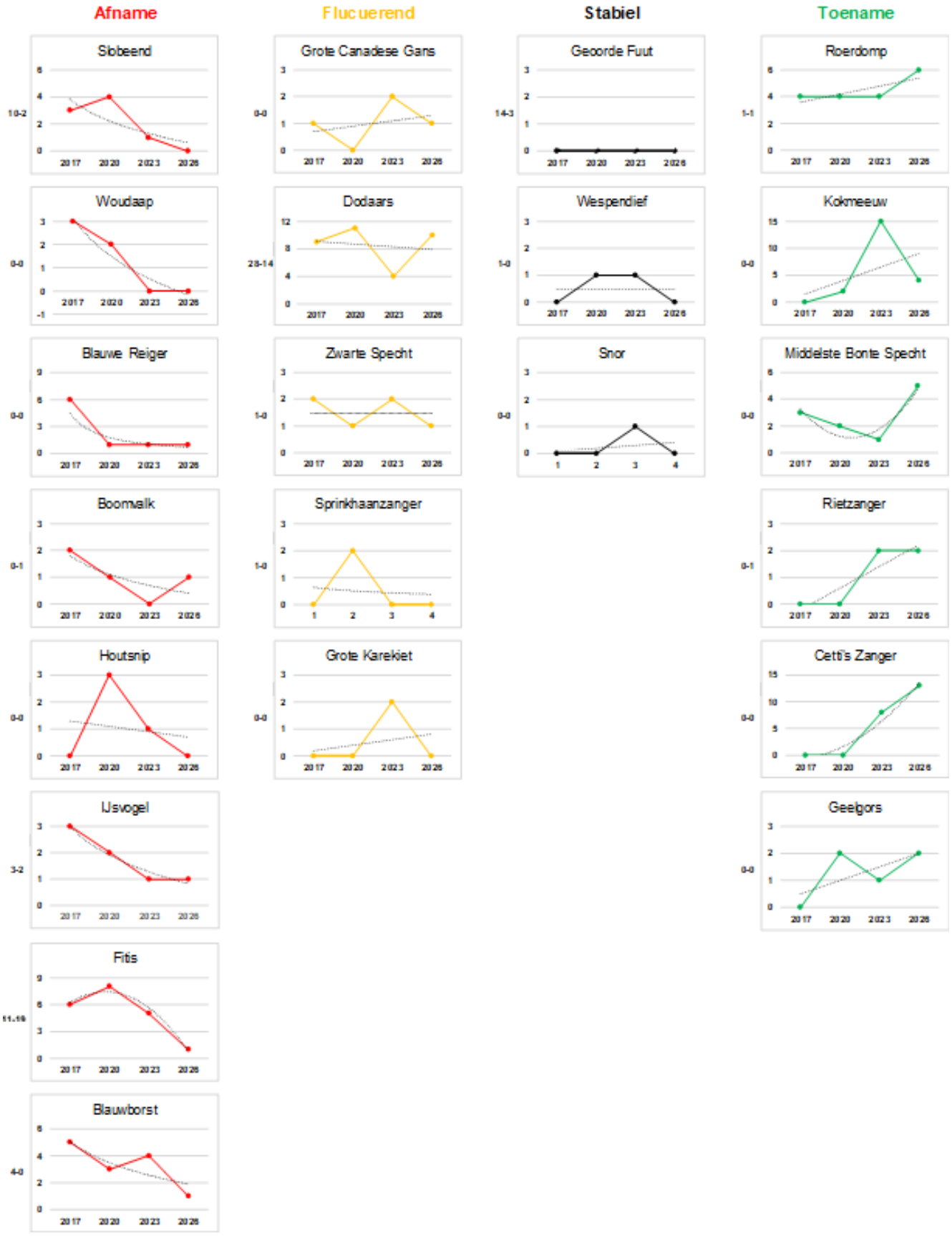
De tabel geeft een overzicht van de soorten die op de Rode Lijst van Nederlandse broedvogels staan.
Het aantal Rode Lijstsoorten schommelde maar lijkt stabiel. Wel traden er forse veranderingen op in het aantal territoria van sommige soorten: Slobeend van 10 naar nul, Roerdomp van 1 naar 6 en Wielewaal van 4 naar 1. Helaas werden in 2026 geen soorten meer vastgesteld in de categorieën Ernstig bedreigd en Bedreigd.

Ontwikkeling van Rode Lijstsoorten in de periode 2003-2026. + = aanwezig, niet geteld. (0) = soort stond niet op lijst van te tellen soorten, maar was vermoedelijk afwezig.

Soort	2003	2005	2017	2020	2023	2026
Ernstig bedreigd						
Woudaap	0	0	3	2	0	0
Bedreigd						
Zomertaling	1	0	0	0	0	(0)
Grote Karekiet	0	0	0	0	2	0
Kwetsbaar						
Slobeend	10	2	3	4	1	0
Wintertaling	0	0	1	1	0	+
Koekoek	3	3	4	4	4	+
Zomertortel	1	0	0	0	0	(0)
Roerdomp	1	1	4	4	4	6
Boomvalk	0	0	2	1	0	1
Wielewaal	4	2	2	2	1	+
Snor	0	0	0	0	1	0
Gevoelig						
Matkop	8	10	5	7	9	+
Gr. Vliegenvang.	1	0	0	1	2	+
Aantal soorten	**8**	**5**	**8**	**9**	**8**	**7**

5.3 Exoten

Een exoot wordt hier gedefinieerd als een uitheemse vogelsoort die Nederland niet op eigen kracht kan bereiken, maar door menselijk handelen in Nederland terecht is gekomen. Een *invasieve* exoot is een exoot die zich voortplant wat gepaard gaat met toename en uitbreiding. In het gebied komen twee exoten voor die allebei in Nederland als invasief te boek staan. De Grote Canadese Gans vestigde zich op de westelijke vijvers medio jaren '10 en het aantal bleef (ten opzichte van diverse andere gebieden) opvallend laag met 0-2 territoria. De Nijlgans komt vanaf tenminste begin jaren '00 op de westelijke visvijvers voor. Het aantal fluctueerde van 1-5 territoria; in 2026 werd de soort niet geteld.

Aantalsverloop in de onderzoeksjaren 2017, 2020, 2023 en 2026 van soorten die in 2026 werden geteld én aanwezig waren, onderverdeeld naar trend. Het aantal territoria in 2003 en 2005 staat links van iedere grafiek.

GERAADPLEEGDE LITERATUUR

Bos, J. 2026. Impressie broedvogels westelijke Visvijvers Valkenswaard in 2026. Blauwe Klauwier 52(3): 33-37.

Dijk, A.J. van et al. 2013. De introductie van *Autocluster* in het Broedvogel Monitoring Project. Limosa 86: 94-102.

Heijnen, T. 2023a. Ontwikkelingen broedvogels op westelijke Visvijvers Valkenswaard. Blauwe Klauwier 49(4): 51-58.

Heijnen, T. 2023b. Broedvogels van de Visvijvers Valkenswaard ten westen van de Tongelreep in 2023. VWG De Kempen.

Heijnen, T. 2024. Impressie broedvogels 2024 op oostelijke Visvijvers Valkenswaard. Blauwe Klauwier 50(4): 16-27.

Heijnen, T. & J. Kolsters 2021. Broedvogels van de Visvijvers Valkenswaard ten westen van de Tongelreep in 2020. VWG De Kempen.

Jeurissen, N. 2019. Beheeranalyse Valkenhorst - van doelstelling naar resultaat. Brabants Landschap & Hogeschool van Hall Larenstein.

Kleunen, A. van et al. 2017. Basisrapport voor de Rode Lijst Vogels 2016 volgens Nederlandse en IUCN-criteria. Sovon.

Kolsters, J. 2004. Broedvogels van de visvijvers in Valkenswaard in 2003 ten westen van de Tongelreep. VWG De Kempen.

Kolsters, J. 2022. Broedvogels van de Visvijvers Valkenswaard 2021 ten oosten van de Tongelreep. VWG De Kempen.

Kolsters, J. & P. Wouters 2006. Broedvogelinventarisatie van de voormalige viskwekerij Valkenswaard in 2005. VWG De Kempen.

Provincie Noord-Brabant 2017. Natura 2000 Beheerplan Leenderbos, Groote Heide & De Plateaux. Provincie Noord-Brabant.

Sovon 2023. Soortinformatie. Website sovon.nl, geraadpleegd najaar 2023.

Veer, W. de & J. Kolsters 2017. Broedvogels Visvijvers Valkenhorst ten westen van Tongelreep 2017. VWG De Kempen.

Vergeer, J.-W. et al. 2023. Handleiding Sovon Broedvogelmonitoring BMP & kolonievogels. Sovon.